

DİYARBAKIR İL HALK KÜTÜPHANESİNDEKİ TÜRKÇE YAZMA ESERLER ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Sâdettin ÖZÇELİK

Türkiye kütüphanelerindeki yazma eserlerin tamamının katalogları ne yazık ki henüz hazırlanmış değildir. Oysa bu katalogların hazırlanması tarihten gelen kültür zenginliğimizin ortaya çıkması ve bilinmesi, farklı bilim çevreleri tarafından değerlendirilmesi açısından son derece önemlidir.

Biz bu düşünceyle Türkiye’de yazma eserleri bakımından önemli bir yeri olan Diyarbakır İl Halk Kütüphanesinin eski harfli basma ve yazma eserlerin korunduğu İhtisas Kütüphanesindeki Türkçe yazmaların tamamının katalogunu ve bir kısmının tanıtımını hazırlamak istedik. Bizden önce kütüphanedeki yazmalardan 50 tanesini Dr. Önder Göçgün¹, 10 tanesini Hayrettin Ayaz² tanıtmıştı.

Uzun zamandır düşündüğümüz, fakat başka birtakım çalışmalar nedeniyle zaman ayıramadığımız bu çalışmaya başladığımızda Diyarbakır İl Halk Kütüphanesindeki Türkçe yazma eserlerin umduğumuzdan çok daha fazla olduğunu gördük. Önce kütüphanede büyük çoğunluğu Arapça ve Farsça olan 1979 cilt yazma bulunduğunu tespit ettik. Kitaplardan bir kısmı iki ve daha fazla yazma eserin birlikte ciltlendiği mecmualardır. Bu durum düşünüldüğünde kütüphanedeki yazma eser sayısının daha fazla olduğu ortaya çıkar.

Yine yaptığımız araştırma sonucunda kütüphanede 430 civarında Türkçe yazma eser bulunduğunu tespit ettik. Bunları bir tarafa ayırarak tek tek inceledik. Çalışmamız sırasında kitapların kütüphaneye kayıtlı olan künyelerinde çeşitli

---

¹ Dr. Önder Göçgün, "Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi’ndeki Türkçe yazma Eserler Üzerinde Bir Araştırma", *İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3. Sayı, Ankara, 1979, s.191-238

² Hayrettin Ayaz, "Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi’ndeki Türkçe Yazma Eserler Üzerine Bir Araştırma", *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu*, 1986, s.171-176

eksiklikler ve yanlışlıklar olduğunu müşahede ettik. Ayrıca kayıt bilgilerinde karışıklıklar ve eksiklikler bulunuyordu.

Çalışmanın genişliği sebebiyle, kütüphanedeki Türkçe yazmalar katalogunun tamamı ve bazı yazmaların tanıtımını yayınlamayı, bir sonraki makalemize bırakarak şimdilik 60 yazmanın tanıtımını yapmayı uygun gördük. Tanıtımda önce şekil özellikleri daha sonra muhtevaya yer verdik. Çalışmanın genişliği ve daha da kabarmaması için biyografik ve bibliyografik bilgilere yer vermedik. Ayrıca tanıtığımız yazmaları alfabetik sıra ile vermeyi uygun gördük.

Çalışmamızda elden geldiğince titizlik ve dikkat göstererek hareket ettik. Eksik kalan veya tereddüt ettiğimiz bir isim, numara hatta bir kelime için tekrar tekrar yazmalara baktığımız oldu. Ancak çalışmanın genişliği ve zorluğu ayrıca eserlerden bazılarının eksik olması, ilk ve son sayfalarının okunamayacak derecede kötü olmasından kaynaklanan veya gözden kaçan eksiklikler, aksaklıklar mutlaka olmuştur. Bunların iyi niyetimize bağışlanmasını dileriz.

Çalışmamız sırasında bize yardımcı olan ve kolaylıklar sağlayan Diyarbakır Kültür Müdürü sayın Tevfik Arıtürk Beye, İl Halk Kütüphanesi Müdürü Tahsin Erdoğan ve eşi İkbâl Hanımefendiye ve diğer kütüphane çalışanlarına teşekkürlerimizi sunarız.

Bu çalışmayla faydalı olmamız bizim için bir sevinç kaynağı olacaktır.

Önce tanıtımını hazırladığımız yazmaların topluca bir listesini verelim:

- 1- Bahrü'l-Ma'arif
- 2- Behçetü'l-Feteva
- 3- Cönk
- 4- Dekayikü'l-Hakayik
- 5- Delâ'il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedî
- 6- Divan – Lebib Efendi
- 7- Düstûrü'l-'Amel
- 8- Egri Melhamesi Tarihçesi
- 9- Enîsü'l 'Arifin
- 10- Fatihü'l-Ebyât
- 11- Fetevâ-yı Üskübî
- 12- Fetihname-i Belgrad
- 13- Fezâ'il
- 14- Fezâ'il-i Mekke
- 15- Gâyâtü'l-Beyân Fî Tıbbü'l-İnsân

- 16- Gülistân-ı Esrâr
- 17- Gülzâr-ı Ma'nevî
- 19- Hadîkatü's-Sü'edâ
- 20- Hayrabâd-ı Nâbî
- 21- Hilye-i Çâr Yâr-ı Güzîn
- 22- Hüsn'ü Dil
- 23- İşretnâme
- 24- Kânunnâme-i Sultan Murad
- 25- Kasîde
- 26- Kenzü'l-Fütûh
- 27- Kırk Esmâ
- 28- Kitâb-ı Güzîde
- 29- Kitâbü'l-Hac
- 30- Lügat-ı Ni'metu'llah
- 31- Mahbûb-ı Kulûbü'l- 'Ârifin
- 32- Mecnû'a-i Fetevâ
- 33- Melâhim
- 34- Mevlid-i Nebevî
- 35- Mir'atü'l-Ahlâk
- 36- Mir'atü'l-Âvâlim
- 37- Mirkatü'l-Lügat
- 38- Müfîd
- 39- Münşeât
- 40- Nazm-ı Ferâyiz
- 41- Necâtü'l-Garik
- 42- Risâle-i Ahkâm-ı Mukantarât fi'ş-Şimal
- 43- Risâle-i Bey' ü Şerâ
- 44- Risâle-i Ta'ûn
- 45- Risâle-i Tertîb-i Nefs
- 46- Risâle-i Tıb
- 47- Risâle-i Tıb
- 48- Rumuzü'l-Künûz
- 49- Sakk-ı Revi
- 50- Su'alât-ı Sûfi ve Cevabât-ı Sa'di
- 51- Sübha-i Sıbyan

- 52- Şerh-i Dibâce-i Gülistan
- 53- Şerh-i Evrâdü'l-Fethiyye
- 54- Şerh-i Mu'ammiyât-ı Mir Hüseyin Nişâburi
- 55- Şerh-i Pendnâme-i 'Attar
- 56- Şerh-i Vasiyyet-i Birgivî
- 57- Tâcü't-Tevârih
- 58- Târih-i Devlet-i Osmaniye
- 59- Târih-i Taberî Tercümesi
- 60- Tebyînü'l-Haram

Şimdi de yukarıda isimlerini verdiğimiz eserlerin özelliklerini görelim:

Bahrü'l-Ma'arif

Muslihü'd-din Mustafa bin Şaban Süruri

Kayıt Numarası: 826

İstinsah tarihi: 1028 H.

Sayfa sayısı: 280

Cilt ve yazı ebadı: 20x13, 14.5x7.5

Vişne renkli cetvelli meşin ciltli bir kitaptır. Tamir görmüş. Bazı formları hafif söküktür. Talik yazı ile 19 satır üzerine yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış. Eserin konusu aruz, kafiye ve edebi sanatlardır.

1b'de en üstte kitap adı yazılıdır. Eser üç rübai ile başlıyor. Rübailerden sonra şu cümleleri tespit ettik:

"Amma ba'd bu 'abd-i fakîr Sururi-i Hakîr zaman-ı civânî ve avan-ı şâdmanîde ba 'is-i aşk-ı mecâzî ve daiye-i sur ü güdazi birle ilm-i aruz ve kavafi tetebbü'üne azimet idüp ve ma'arif-i cüziyye tertibine niyet kılup ve ta'mim-i fayide ve tetmim-i ayide için Türkî diliyle müsvedde kılup amma tedvîn olunmayup kalup ba'dehu kûşe-i feragatde mutavattin ve künc-i uzlette mütemekkin olmuş idi."

Eserin 1571 / 2 Numarada kayıtlı ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Behçetü'ül-Feteva

Yenişehirli Abdullah Efendi

Kayıt numarası: 1720

İstinsah tarihi: 1156 H.

Sayfa sayısı: 550

Cilt ve yazı ebadı: 31x15, 23x80

Meşin kahverengi ciltlidir. Cilt sırtı beyazdır. Tamir görmüş. Yer yer sökük formları vardır. Başta on sayfada kitabın fihristi verilmiş. Burada ki fetvaların sırasıyla temizlik, iman, namaz gibi konularla ilgili olarak tasnif edildiğini tespit ettik.

Eserin sonunda 1156 tarihinde Bursa Yarhisar'da Ahmed Tabibzade bin Ali İstanbullu tarafından istinsah edildiği yazılı.

Eserin 1422 ve 1677 Numaralara kayıtlı iki nüshasını daha tespit ettik.

Cönk

Kayıt numarası: 531

Sayfa sayısı: 156

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x9.5, değişik

Vişne renkli, şemseli ciltlidir. Cilt üst kapağı kopuktur. Cönk başından ve sonundan yapraklar kopmuş. İçinde mavi, turuncu, sarı, vişne renkli kağıtlar kullanılmış. Nesih-talik yazı ile yazılmıştır.

İçinde muhtelif Divan şairlerinin şiirlerinden örnekler yazılmış. Bu şairlerin şiirleri kafiye düzenine göre dizilmiş. Şiirlerin hemen üzerine şairlerinin isimlerinin yazılmış olduğunu tespit ettik. Seçilen şiirler genelde gazel türündendir. En sık Nabi ve Hami-i Amîdî'nin olmak üzere şu şairlerin isimlerini gördük: Bâkî, Mezakî, Âgah, Yahya, Veysî, Vehbi Efendi, Cedîdî, Rûhî, Celâlî, Fevrî, Remzî, Emirî, Yahya

Ayrıca 590, 592, 593, 617 Numaralara kayıtlı dört cönk daha bulunduğunu tespit ettik.

Dekâyikü'l-Hakâyik

Kemal Paşazâde Şemseddin Ahmed bin Süleyman

Kayıt numarası: 436

İstinsah tarihi: 970 H.

Sayfa sayısı: 310

Cilt ve yazı ebadı: 17x11, 12.5x6

Miklepli şemseli meşin ciltlidir. Üst kapak kopuktur. Sökük formlar bulunduğunu tespit ettik. Baş kısmı eksiktir. Beyit ve mısra örnekleri, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Eserin mevcut ilk sayfasından İbrahim Paşa'ya "tuhfe olsun" diye yazıldığını tespit ettik. Farsça deyimlerin Türkçe karşılıkları ve örnek beyitler mısralar verilmiş.

Eserin sonunda 970 tarihi yazılmış. Müstensih adı yok.

Delâil-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedî

Kayıt numarası: 1886

Sayfa sayısı: 1034

Cilt ve yazı ebadı: 21x15, 16x10

Ebrulu karton ciltlidir. Arka cilt kapağı kopmuş, formalar kısmen sökülmüş. Eser nesihle yazılmış. İlk sayfada en üstte kırmızı mürekkeple yazılmış, "Ya fettah haza kitabü's-siyerünnebiyyü'l-Emcedü'l-Arabiyyü'l-Kureyşiyü'l-Mekkiyyü'l-Mediniyyü'l-Haşimi" başlığını tespit ettik.

Eserde sık olarak kırmızı mürekkeple yazılmış hadis ve ayetler geçiyor. Bunlar "Mervidür ki..." diye başlıklar altında hikaye edilmektedir.

3b'de müellif şunları söylüyor:

"...Padişahın ismine ya bir ehl-i cahın resmine ayıdup anun ismiyle mu'anven iderler. Çünkü bu fakir havass-ı 'amdan her kimesnenün ikramından içmaz ve muzahrafât-ı dünyadan içmaz itdüm. Pes münasib oldu ki bu kitabı Delail-i Nübüvvet-i Muhammedi ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedî namıyla müsemmâ idüp hazret-i hatemü'l-enbiyâ vel-mürselîn (...) e layık te'lif idüp..."

Bu sözlerden de anlaşılıyor ki müellif ismini özellikle belirtmemiş.

Dîvân

Lebib Efendi

Kayıt numarası: 577

Sayfa sayısı: 560

Cilt ve yazı ebadı: 20x13, 16x9

Kahverengi meşin ciltlidir. Arka cilt kapağı kopuktur. Daha önce tamir görmüş olduğu anlaşılıyor. Sarı, pembe, kırmızı, kahverengi, mavi ve yeşil renklerde kağıtlar kullanılmış. Sonu eksiktir. Nüsha rika ile yazılmıştır.

Başta: "Divan-ı Lebib Efendi" ibaresi var. Ancak Lebib Efendi'nin gazellerinden sonra Emri Efendi, Çeri-i Amidî, Hâmi-i Amidî, Leyla Hanım, Hafız-ı Amidî gibi şairlerin şiirleri de geçmektedir. Muhtemelen istinsah eden kişi Lebib Efendinin şiirlerinden sonra sevdiği bu şairlerin şiirlerinden de örnekleri yazmış olmalı. İstinsah tarihi yok.

Düstürü'l-'Amel

Riyâzî Mehmed Efendi

Kayıt numarası: 490/1

Sayfa sayısı: 2+88

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x13, 15x65

Ebrulu kağıt kaplı, miklepli karton ciltlidir. Cildi ve formalar sökülmiş durumdadır. Tamir görmüş bir nüshadır. İlk sayfalar nemlenmiş. Talik yazı ile yazılmıştır.

İlk sayfada "Kitab-ı Düstürü'l-'Amel" başlığından sonra ki ilk cümle şöyle: "Sipâs-ı feravan ol mütekellim-i bî-zebâna erzânîdür ki îfâ-yı senâ-yı bî-payân için her dehâna bir lisân ve her lisâna bir gûne beyân virdi."

Eser Farsça-Türkçe bir sözlüktür. Farsça kelimeler kırmızı mürekkeple yazılarak Türkçe anlamları verilmiş. Ardından bir "nazm" başlığıyla kullanılışlarına örnekler verilmiş.

Aynı eserin 615/4 numaraya kayıtlı 1107 istinsah tarihli ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Egri Melhamesi Tarihçesi

Hasanü'l-Kâfi Akhisari Bosnavi

Kayıt numarası: 566

Sayfa sayısı: 116

Cilt ve yazı ebadı: 18x13, 10x6

Ebrulu karton ciltlidir. Cilt kapakları yırtılmış. Rika ile yazılmış. Bazı ibarelerin ve kelimelerin altı kırmızı mürekkeple çizilmiş. İlk sayfa: "Ya fettah" kaydından sonra şu mısralarla başlıyor:

"Hamd ol nâsır-ı fettaha ki itdi mansûr
Asker-i dini zafer-rehber ü küfri makhur
Hem salat ü selam ol resulullahundur
K'eyledi mucize-i 'aliyesin anda zuhûr"

2a 3. satırda ise şu ifadeleri tespit ettik:

"Ebu'l-feth-i sâni Sultan Gazi Muhammed Han ibn-i sultan Murad Han ibn-i sultan Selim Han ibn-i sultan Süleyman Han..."

Son sayfadaki cümlelerden, 1004 H yılında müsvedde olarak yazıldığını öğreniyoruz. Ayrıca Eğri seferinden dönüldüğünde 1005 H senesinde Akhisar'da müsveddelerin bir araya getirildiği de yazılmış.

Enîsü'l-‘Ârifîn**Aziz Pir Mehmed bin Ahmed İstanbûlî**

Kayıt numarası: 893

İstinsah tarihi: 1152 H.

Sayfa sayısı: 516

Cilt ve yazı ebadı: 21x14.5, 16x10

Cildi kopmuş, formalar sökük durumdadır. Yazılar kırmızı cetveller içine alınmış. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 1b’de serlevha yapılmış. Burada eser adı yazılıdır. 3a’da “*sebeb-i telif-i kitap*” var.

Eserde rübai nazm ve hikaye başlıkları var. 207b’de “*hâtimetü’l-kitâb*” başlığını tespit ettik. Bu kısım şöyle başlıyor:

*“Minnet Allaha kim odur hallâk
Halk idüpdür mekârim-i ahlak
Hüsn-i hulkıla eyleyüp tekrîm
Kıldı insanı ahsen-i takvîm”*

Fâtihü'l-Ebyât**İsmail Ankaravi**

Kayıt numarası: 1603

İstinsah tarihi: 1030 H.

Sayfa sayısı: 89

Cilt ve yazı ebadı: 18.5x11.5, 13x6.5

Sırtı meşin karton ciltlidir. Kitapta nemlenmiş sayfalar var. Nesih yazı ile 17 satır üzerine yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış.

2b 11. satırda eser adını şu cümlelerde tespit ettik:

“...ve bu kitaba Fâtihü'l-Ebyât diyü nam söyledüm. Ba'dehu diledüm ki bu puta-i dilde mesbûk olan sim ü zer elfaz ü ma'ani bir sahib-i nazarun sikke-i nazarıyla meskûk ola ve anun nam-ı şerifiyle mu'anven oldığıyçun sarrafân-ı bazar-ı 'irfan mabeyninde revâc bula ve ana tuhfe hediye ola.”

Eserin sonunda:

“Pes bu mertebe olan hümanın ahval-i velayet encamını avam-ı kel-hevam ve mukallid-i ham fehm idemez ve mücerred zan ve kıyasıla bunların rahına gidemez.” cümlesinden sonra 1030 tarihini tespit ettik.

Fetevâ-yı Üskübî

Şeyhü'l-İslam Üskübî Pir Muhammed Efendi

Kayıt munamarası: 892

İstinsah tarihi: 1017 H.

Sayfa sayısı: 430

Cilt ve yazı ebadı: 20x13, 16x70

Sırtı bez karton ciltlidir. Kitapta nemlenmiş sayfalar var.

Kitap adı 1a'da yazılı. 1b'de "Kitabü't-Tehare" başlığı var. Kitap sual ve cevaplar şeklinde düzenlenmiştir. Fetvalar konularına göre tasnif edilmiştir. Baş kısımdan bir fetvayı şu şekilde tespit ettik:

"Toprak ibrik ile demir ibrikden vudu'dan kangısı evladur. Elcevab toprakdan olmak adaibdendir. Demirden olucak kalaylıdan kerahet yok dimişlerdür."

Eser Ömer bin Ali tarafından nesih yazı ile istinsah edilmiştir.

Aynı eserin 580, 1008, 1704, 1844 numaralarda kayıtlı dört nüshasını daha tespit ettik.

Fetihnâme-i Belgrad

Münif Efendi

Kayıt numarası: 885/2

Sayfa sayısı: 16

Cilt ve yazı ebadı: 21x13.5, 14x7.5

Sırtı bez siyah karton ciltlidir. İstinsah tarihi ve müstensih adı yoktur. Eser başka yazmalarla birlikte ciltlenmiştir. 63b-71b sayfaları arasındadır.

İlk sayfanın 13. Satırında şu cümleleri tespit ettik:

"...Ezcümle bin yüz yirmi dokuz senesinde Nemçe keferesiniün bir takribiyle girifte-i dest-i nagehgir ihtiyal ü istilaları olan dariü'l-cihad Belgrad ki aktar-ı çar cihet-i afakda misli nâ-yâb olduğu resîde-i rütbe-i icma ve ittifakdur."

Fezâil

Ak Ali Efendi Kocaelili

Kayıt numarası: 842

İstinsah tarihi: 1031 H.

Sayfa sayısı: 224

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x12, 14x6.5

Ebrulu karton ciltlidir. Cilt kapakları kopmuş, formalar sökük durumdadır. Eser talik yazı ile 18 satır üzerine istinsah edilmiştir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

1b en üstte “*merhum Ebü'l-hac Mustafa Efendi vakfıdır.*” ibaresini tespit ettik. 2b 4. satırda sebep-i telif geçiyor. Burada kitaptaki bilgilerin, hadis ve tefsir kitaplarından alınmış olduğu ve Türkçe yazmak amacı ile eserin kaleme alındığı bilgisi verilmektedir.

Eser üç bab üzerine kurulmuştur: 1.bab, ilim ve alimlerin halleri faziletlerini, 2.bab namazın faziletleri ve erkanını, 3.bab zekat ve sadakanın faziletlerini anlatmaktadır.

Fezâil-i Mekke

Bâki Mahmud Abdülbaki Efendi

Kayıt numarası: 540

Sayfa sayısı: 339

Cilt ve yazı ebadı: 17x13, 16x11

Şemseli kahverengi ciltlidir. Arka kapak kopuk ve sonu eksiktir. Kitap tamir görmüş. Şirazeler kısmen söküktür. Nesih yazı ile 13 satır üzerine yazılmıştır.

Yazılar kırmızı mürekkeple cedvel içine alınmıştır.

2a son satırında Sultan III. Murada sunulduğu anlaşılıyor. Eserde Mescid-i Haramın durumu ve hicretten 950 senesine kadarki tarihi anlatılıyor.

Gayâtü'l-Beyan Fi Tıbb'ü'l-İnsan

Salih bin Nasrullah

Kayıt numarası: 339

Sayfa sayısı: 554

Cilt ve yazı ebadı: 20x14, 10x16.5

Miklepli, şemseli meşin ciltlidir. Tamir görmüş. Yazılar kırmızı cetvel içine alınmıştır. Talik yazı ile 17 satır üzerine istinsah edilmiş.

Kitap adı 1b'de üstte verilmiş. 1b 3. satırda şöyle bir giriş var:

”Bu kitap bir mukaddime ve dört makale ve bir hatime üzerine tertib kılındı. Mukaddime ilm-i tıbbun mevzuu ve tarifi beyanındadır. Bu ilm-i tıbbun şerif olup muhtacun ileyh oldığın bildürür...”

Gülistân-ı Esrâr

Nücûmî Muhammed bin İbrahim

Kayıt numarası: 371/5

Sayfa sayısı: 30

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x15.5, 15x8

Vişne renkli ebrulu kâğıt kaplı, sırtı meşin karton ciltlidir. 21 satır üzerine nesihle yazılmış. Eser, 122b-137a sayfaları arasında yer alıyor.

Kitapta remil ve fal ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Eserde besmele ve salveleden sonraki ilk cümleleri şöyle tespit ettik:

"Amma bad bilgil kim ve agah olgil kim bu ilm-i remil bir şerif ilmdür ve hem Danyal peygamberiün mucizâtıdır. Bu ilm-i reml ibaretdür mugayyetbatdan. Yani örtilü ve gizlü nesneleri âşikâre itmekden on iki şekil delayiliyle. Şöyle kim mecmu-ı ulemâ ve füzelâ ekser bu ilme rağbet kılup meşgul olmuşlardır. Ve dürlü dürlü esrara muttalî olmuşlardır..."

Gülzâr-ı Ma'nevi

Tennurî İbrahim

Kayıt numarası: 1507

İstinsah tarihi: 995 H

Sayfa sayısı: 282

Cilt ve yazı ebadı: 28x18, 18.5x11

Kırmızı meşin ciltlidir. Sırtı mavi bez kaplıdır. Manzum bir eserdir. Eser 15 satır ve çift sütun üzerine harekeli nesih yazı ile yazılmıştır. Baştan ilk yaprak eksik.

Ara yerlerde ayet ve hadisler geçmektedir. Bunların bir kısmının kırmızı mürekkeple yazıldığını tespit ettik. Temmeden sonra eser sonunda şu dua yer almaktadır:

*"Şükür ol bir tanrıya kim bu kelam
Ömrümüzden eyler oldu tamam
Rahmet itsün tanrı lütfından ana
Yazanı bir fatiha birle ana"*

Kitap, Süleyman bin Abdullah tarafından istinsah edilmiştir.

Hadîkatü's-Sü'edâ**Fuzûlî Mehmed bin Süleyman Bağdadi**

Kayıt numarası: 1588

Sayfa sayısı: 456

Cilt ve yazı ebadı: 22x14, 15x8

Miklepli, vişne renkli, şemseli, meşin ciltlidir. Tamir görmüş bir nüshadır. Yer yer sökkük formalar var. Eser talik yazıyla 19 satır üzerine yazılmıştır.

5a'da eserin on bab ve bir hatimeden meydana geldiği bilgisi veriliyor. Kitap şu mısralarla başlıyor:

*“Ya rab reh-i 'ışkda beni şeydâ kıl
Ahkâm-ı ibadatını hem icrâ kıl
Nezzare-i sun'ında bünya kıl
Evsâf-ı habibünde dilüm gûya kıl
Hazret-i melik-i müte'al-ı muktedir
Ve mün'im-i müntakim ü mütekebbir”*

Hayrâbâd-ı Nâbî**Nabi Yusuf bin Abdullah Rehavî**

Kayıt numarası: 1604

Sayfa sayısı: 162

Cilt ve yazı ebadı: 20x13.5, 15.5x8

Sarı renkte, sırtı siyah bezle kaplı karton ciltlidir. Tamir görmüş bir nüsha. Yazılar müzehheb cetveller içerisindedir. 13 satır üzerine, çift sütun halinde yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış. Eser şu mısralarla başlıyor:

*“Hamd ana ki hamd ana revâdur
Hamdün dahı hamdine sezâdur.”*

Eserin sonunda şu mısralarla tarih düşüldüğünü tespit ettik:

*“Bu taze eserle yine Nâbî
Mecmu'a-i rüzgar tolsun
Yazsun verak-ı sipihre hurîd
Tarihin eseri mübarek olsun”*

Nihayet eser şu mısralarla son bulmuş:

*“Her kim ki görürse bu kitabı
Bir fatihadur rica-yı Nabî”*

Hilye-i Çâr Yâr-i Güzin

Cevrî İbrahim Çelebi

Kayıt numarası: 615/3

İstinsah tarihi: 1050 H.

Sayfa sayısı: 10

Cilt ve yazı ebadı: 20x14.5, 17x9

Kahverengi şemseli meşin ciltlidir. Talik ile yazılmıştır. İlk sayfada en üstte “*Hilye-i Güzide-i Çâr Yâr-ı Güzin*” başlığı var. Esere şu mısralarla girilmiş:

*“Minnet Allaha ki ber vech-i kemal
Ademe kıldı ata hüsn-i cemal
Şekl-i zibasını bi-misl ü nazir
Eyledi levh-i vücuda tasvir.”*

Sonunda ise, şu mısralarla bittiğini tespit ettik:

*“Eyleyüp lütf ü ‘inayetle mevla
Ede Cevrîye hidayet mevla
Ana şayeste idüp gufranı
Cümleten afv oluna isyanı
Ola dünyada ana kar-ı seylab
Medh-i peygamber ü al ü eshab
Kalem-i nazım-ı pakize-kelam
Virdi bin ellide bu nazma nizam”*

Ayrıca eserin 517/3 numaraya kayıtlı ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Hüsn ü Dil

Âhî Benli Hasan Çelebi

Kayıt numarası: 822

Sayfa sayısı: 184

Cilt ve yazı ebadı: 19.5x12.5, 13.5x8

Karton kapaklı, sırtı meşin cilt içerisinde. Yazılar sarı cetveller içerisinde alınmış. Nesih yazı ile 17 satır üzerine yazılmıştır. İlk sayfada serlevha yapılmış.

3a'da sebep-i te'lif var. Sonu şöyle bitiyor:

*“Kadem-i rencde kalursan nola şahum
Seniündür bende-i hane padişahum
Çerağ-ı meh ki mihrün pertevdür
Giceler tekyesi derviş evidür
Ana kim ins ü cin olmuşdı me'mur
Nedimi hüdhüd idi hemdemi mûr”*

Eserin ikinci bir nüshasının 1575 numarada kayıtlı olduğunu tespit ettik.

'İşretnâme

Revânî İlyas Çelebi bin Abdullah Edirnevi

Kayıt numarası: 1579/2

Sayfa sayısı: 40

Cilt ve yazı ebadı: 19x12.5, 15x80

Yıpranmış kahverengi meşin ciltlidir. Cilt kenarları cetvelli. Eserin sayfaları nemlenmiş ve tamir görmüş. 2a'da vakıf mührü bulunduğunu tespit ettik. İbretnümâ-yı Lamii ile birarada istinsah edilmiştir. Metin harekeli nesih ile 19 satır üzerine müzehheb cetveller içerisinde yazılmış.

3a 5. Satırda müellif adını şu mısralarda tespit ettik:

*“Nola lütfunla şad olsa Revanî
Seniünçün saklarmış tende canı
Ayaklarda koma şol bir fakiri
Inayet-i cami olsun destgiri
Ana sundurma sen cam-ı azabı
Anı mest eylesün cennet şarabı
Safa vir ana işi enbiyadan
Daha dur itme bezm-i Mustafa'dan”*

Son sayfada hatime yer aldığını tespit ettik. İstinsah tarihi ve müstensih adı yok.

Kanunname-i Sultan Murad

Kayıt numarası: 1330/3

Sayfa sayısı: 12

Cilt ve yazı ebadı: 27.5x17.5, 24x14

Ebrulu karton ciltlidir. Şirazeler kısmen sökük, sayfalar nemlenmiş. 22 satır üzerine talik yazı ile yazılmış. Başlıklar kırmızı mürekkeple verilmiş. İlk sayfanın üst kısmında derkenarlar var.

Ayrıca ilk sayfada eser adı üstte yazılıdır:

"Sûret-i Kanunâme-i Sultan Murad bin Sultan Süleyman Han"

Kanunnamenin şu sözlerle başladığını tespit ettik:

"Bir raiyyet defterde çift yazılmış olsa o ra'iyyetün oğlu oğlu var kendü oğlu amma ra'iyyetün hayatında iken oğlu atasından evvel vefat itse ra'iyyetün oğlu oğlu kalsa ra'iyyet kendü dahı oğlunndan sonra vefat itse müteveffanın yiri oğlu oğluna intikal etmek ile kanundur."

Kaside-i Abdülfehim Sadi

Abdülfehim Sadi

Kayıt numarası: 1569/4

Sayfa sayısı: 14

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x13.5, 14x7

Kahverengi meşin ciltli. Cilt kapakları kopuk. Talik yazı ile 18 satır üzerine yazılmış. Başta kırmızı mürekkeple: *"Kaside-i Abdülfehim Sadi"* başlığından sonra şu mısraları tespit ettik:

*"Hüdaya sed hazaran şükr ü minnet
Ki mahbubına bizi kıldı ümmet
Anı kendü için halkı anun için
Yaradup kıldı kullarına rahmet
Selam olsun muhabbetden habibe
Dahı hem al ü eshaba tamama"*

Kasidenin sonunda ise şu mısraları tespit ettik:

*"Habibiün hürmetine dahı ya rab
Okıyup dinleyenler ola rahmet
İşidüp bu duayı diyen amin
Hemişe bula maksuduna vuslat"*

Kenzü'l-Fütuh**Erzurumlu İbrahim Hakkı**

Kayıt numarası:1537

Sayfa sayısı: 64

Cilt ve yazı ebadı: 21.5x15, 15.5x15

Ebrulu kâğıtla kaplanmış karton ciltlidir. 1a'da başka bir eserin son sayfasının bulunduğunu tespit ettik. Harekeli nesihle 21 satır ve çift sütun üzerine yazılmış. Eser adı ilk sayfada serlevhada yazılmış.

Eserin kütüphane kayıtlarında Vehbi adına gösterildiğini tespit ettik. İlk beyit şöyledir:

*“Kelama besmele bida idelüm
Musannifler bir taklid idelüm.”*

Son beyit:

*“Gel imdi hep hevalardan
Ki vuslat bul visalından.”*

Kırk Esmâ**Şeyh Şahabeddin**

Kayıt numarası: 481

İstinsah tarihi: 1149 H.

Sayfa sayısı: 32

Cilt ve yazı ebadı: 21x15, 17.5x10

Ebrulu kâğıt kaplanmış karton ciltlidir. Üst kapağın bir kısmı kırılarak kopmuş. Talik ile yazılmış. İlk sayfada eserin şu sözlerle başladığını tespit ettik:

”Amma bilgil ki bu esma kırk isimdür. Şeyh Şahabeddin hazretleri tercüme eylemişdür. Her ismün havassını ve evkatını ve meratib-i a'dadını keramet kuvvetiyle ayan ve beyan eylemişdür. Taki 'amel idenlere gayet mücerreb 'ilmdür ve bu 'ilmi na-ehilden pinhan ve ehline nümayan itmişlerdür. Sen dahi kuvvetün ve kudretün yitdüğü kadar ki 'amel idersen zinhar zinhar haram olan şeylere 'amel itmeyesin ki sonra vebale düşersin.”

Kitab-ı Güzide**Açıkbaş Mahmud bin Mehmed Urmevi**

Kayıt numarası: 1570

İstinsah tarihi: 1090H.

Sayfa sayısı: 2+164

Cilt ve yazı ebadı: 19.5x14, 13.5x65

Karton ciltli üzerine kaba çuval kumaşı geçirilmiş. Cildi mikleplidir. Cilt arka kapağı kopmuş durumdadır. Nesih kırması yazıyla 15 satır üzerine yazılmış. Yer yer derkenarlar bulunduğunu tespit ettik. Yazılar yangın sırasında sıkılan suyun etkisiyle bazı yerlerde okunamayacak kadar dağılmış. Baştaki iki boş sayfanın değişik yerlerine kitabın adı yazılmış.

1b'de besmele ve tahmidden sonra söze şu cümlelerle başlanmış olduğunu tespit ettik:

"Ve ba'd böyledür fakir ü hakim ü pür-taksir Seyyid Mahmud bin Seyyid Muhammed Nakşibendiyyü'l-Urmevi ki ey tâlib-i kıraat-ı Kur'an bilgil kim Kur'an-ı Azim bi hakk-ı yed ile okumak farz ve lazımdur. Zira ki bi hakk-ı yed ile okunmasa lahn okunmak lazım gelür."

Bu sözlerden anlaşıldığı gibi eser ayrıntılı bir tecvid kitabıdır.

Eser sonda dua ile bitiyor.

Kitabü'l- Hac

Kayıt numarası: 512

İstinsah tarihi: 1147 H.

Sayfa sayısı: 112

Cilt ve yazı ebadı: 21.2x14, 14x6.5

Ebrulu kağıt kaplı karton ciltlidir. Cilt arka kapağı kopuk, formalar sökük durumdadır. 19b'ye kadar yazı kırmızı mürekkeple yazılmış. Yazılar kırmızı mürekkeple cetveller içerisine alınmıştır.

Sebeb-i telif 2a'nın ilk satırından başlayarak verilmiş. Buradaki bilgilerden kitabın hac ibadetinin kolayca yerine getirilebilmesi konusunda bilgi vermek amacıyla yazıldığını ve tercüme-telif karışımı bir eser olduğunu tespit ettik. Müellif ismini belirtmiyor.

Kitabın sonunda ise kitap adının geçtiğini tespit ettik.

Lügat-ı Ni'metü'llah

Ni'metü'llah bin Ahmed bin Kadı Rumi

Kayıt numarası: 1440

İstinsah tarihi: 1002 H.

Cilt ve yazı ebadı: 23.5x17, 17x10.5

Kahverengi meşin şemseli ciltlidir. Cildin üst kapağı kopuk durumdadır. Kitabın ilk forması sökülmüş. Talik yazı ile 17 satır üzerine yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış. Eser Farsça-Türkçe bir sözlüktür.

Ayrıca 609 numaraya kayıtlı ikinci bir nüshasının olduğunu tespit ettik. Bu nüshanın başı ve sonu eksik durumdadır.

Mahbûb-ı Kulübü'l-‘Ârifin

Fârisî Mustafa bin Ahmed Ali

Kayıt numarası: 1479

İstinsah tarih: 1009 H.

Cilt ve yazı ebadı: 28.5x19.5, 19.5x13

Karton ciltli bir kitaptır. Kitap tamir görmüş ve formaları sökülmüş durumdadır. Nesih yazıyla 23 satır üzerine yazılmıştır. Yazılar çerçeve içine alınmış. Kitapta nemlenmiş sayfalar var.

Eserde tarihi olaylar hikâye edilmektedir. Bu olaylar İslamiyetin ilk yılları İran ve Selçuklu gibi dönemlere aittir. Eserin sonunda şu cümleleri tespit ettik:

”İşbu silk-i nazm-ı güher-i nadir-cins cihan kim nazirün görmemiş hergiz zamanla zemin çün tamam oldu ’inayet kadir-i kayyum idüp ad yazdum ana Mahbub-ı Kulübü'l-‘Arifin didüm.”

Eser daha sonra ketebe kısmı ile son buluyor.

Müstensih: Molla İbrahim bin Muhammed bin Feyyaz

Mecmu‘a-ı Fetevâ

Veli bin Yusuf

Kayıt numarası: 1555

Sayfa sayısı: 430

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x13.5, 14.5x6

Miklepli, sırtı meşin, karton ciltlidir. Kitap tamir görmüş. Sökük formalar var. Kıрма bir nesih ile 33 satır üzerine yazılmış. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış. Sayfaların çoğu nemlenmiş. Yazmanın sonunda eksik sayfalar olduğunu tespit ettik. 1a’da mühür var.

Eser diğer fetva kitaplarında olduğu gibi sual ve cevap başlıkları altında yazılmış. İlk sayfanın en üst tarafında “*Feteva-yı Ebussuud*” ibaresi var. Ancak eserin Veli bin Yusuf tarafından değişik fetva kitapları incelenerek bir derleme fetva kitabı vücuda getirildiğini 1b’de geçen şu cümlelerden tespit ettik:

"Amma ba'd işbu 'alil fakir mu'terif-i 'aczi taksir Veli bin Yusufü'l-hakir cenab-ı efsalü'l-cud Hacı Çelebi Efendi Ebussu'ud ve üstadü'l-kül fi ifadet-i Ahmed Çelebi Efendi Şeyh Muhammed bin İlyas ve 'ulemanın es'adü's-sü'edatı Molla Sa'di Çelebi Efendi ve sahib-i kadr-i 'ali Ali Çelebi Efendiyyü'l-Cemal hazretlerinin feteva-yı şeriflerinden bu mecmu'ayı cem' ve tehzib..."

Melahim

Hoca İbn-i Ali

Kayıt numarası: 1687/2

Sayfa sayısı: 78

Cild ve yazı ebadı: 20x14.5, 16x9

Şemseli kahverengi ciltlidir. Sırtı bez, tamir görmüş bir kitaptır. Divani kırma bir yazı ile 21 satır üzerine, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Yazma 24b-63b sayfaları arasında yer alıyor.

Mevsimlerden, coğrafya ve astronomi konularından söz eden bir eserdir. Takvim ve dört mevsimin özellikleri hakkında bilgiler verilmektedir. İlk sayfanın 7. satırında şu cümleleri tespit ettik:

"Bu bir ihtiyarat-ı kava'id-i külliyyedür ki hikmet ve nücum kitaplarından istihrac olunup Türki dile tercüme oldu. Şöyle bunun hükmi daim ve sabitdür. Takvim gibi yılda bir batın olmaz hem nice fevaid ve hassalar takrir olunmuşdur okıyup amel idenlere sürur-ı külli hasıl olup istikamet bulalar(...) Bunun 'aybına ve noksanına nazar etmeyeler belki mertebe-i ez'afü'l-'ibad el-muhtac ile rahmeti'l-melikü's-samed Hoca İbni 'Ali'yi hayır du'a ile yad ideler. Ümmiddür ki keffaretü'z-zünub ola."

Mevlid-i Nebevi

Kayıt numarası: 542

İstinsah tarihi: 1299H.

Sayfa sayısı: 32

Cilt ve yazı ebadı: 20x14.5x, 15x10.5

Cildi kopuk bir yazmadır. Kendisine ait olmayan ebrulu kağıt kaplı karton bir cilt içinde muhafaza ediliyor. Başlıklar eflatun renkli bir mürekkeple yazılmış. Harekeli nesih bir yazı ile 14 satır üzerine istinsah edilmiştir. Mevlid şöyle başlıyor:

"Hazret-i hakdan inayet isteyen

Mevlid-i pak-i resulullah'a gel

Hem habibinden şefa'at isteyen

*Meclis-i feyz-i resulullah gel
Oldı mevlid-i resulün çün heman
Nur-ı rahmetle bütün doldı cihan.”*

Mevlidin şu mısralarla son bulunduğunu tespit ettik:

*“Hamdülillah buldı çünki ihtimam
Söyleyelüm esselat ü vesselam.”*

1929 numaraya kayıtlı başka bir mevlid kitabı daha bulunduğunu tespit ettik.

Mir’atü’l-Ahlâk

Ebüsena Şemseddin Ahmed Sivasî

Kayıt numarası: 888

Sayfa sayısı: 328

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x13, 16x9

Kısmen sökülmüş karton ciltli bir kitaptır. Kitabın sayfaları ıslanmış. Yer yer yazılar dağılmış durumdadır. Ancak yazılar okunabiliyor. Harekeli nesih ile 15 satır ve çift sütun üzerine yazılmış. Başlıklar kırmızı ve mavi mürekkeple yazılmış. 1a’da vakıf mührü var. Bazı sayfalarda derkenarlar var.

Eserde dini manzum hikayeler ve şiirler yer almaktadır. 1a’da kitap adı geçiyor. Eserin sonunda şu mısraları tespit ettik:

*“Ki yik dil-i yik cihet olup İlahi
Cenab-ı kudsuna vir bize rahı
Habibünle olup darü’l-bekada
Safada olavuz yevmü’l-likâda.”*

Mir’atü’l- ‘Avâlim

Ali Mustafa bin Ahmed bin Abdülmevla Çelebi (Ali-i Şehir)

Kayıt numarası: 1521/1

Sayfa sayısı: 42

Cilt ve yazı ebadı: 19x14, 15x8

Sırtı siyah bez, mavi renkte karton ciltlidir. Eser 1a-21b sayfaları arasında yer alıyor. Talik yazı ile 13 satır üzerine yazılmıştır.

1b’nin ilk satırından başlayarak muhteva hakkındaki şu cümleleri tespit ettik:

"Hazret-i Adem aleyhisselamdan ta peygamber halk olındığı zamandan berdest-i beyan idiüp hilkat-i ademden evvel aleme bu vechile mevcut idiği ve maksud-ı bizzat olan insan yaradılınca enva'-ı mahlukatdan eşkal ve timsalde ne güne güne ümem-i muhtelif (...) gelüp gittüğünü (...) beyan eylemişlerdür."

Eserin te'lif tarihi ise 6. Satırda 995 olarak verilmiş.

2b 6. Satırda da şu cümleleri tespit ettik:

"bu hakir 'Ali-i Şehir bu babda (...) bu mazmunda iki faslıla bir risale tahrir eyledüm. Ya'ni fasl-ı evvelde hilkat-i tavr-ı Muhammediden Hazret-i Adem yaradıldığı zamana gelince vaki' olan mevcudat-ı rivayet-i esahh ile tastir eyledüm (...) ve bu risaleye Mir'atü'l-Avalim lafzını namrevid-i pür eyledüm."

Eserin 1499/2 numaraya kayıtlı ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Mirkatü'l-Lügat

Abdullah Efendi bin Yusuf Kastelli

Kayıt numarası: 1759

Sayfa sayısı: 490

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x15, 14.5x9

Üstü kahverengi ebrulu kağıt kaplı karton ciltlidir. Cilt ve formlar kısmen sökülmüş ve yıpranmış durumdadır. Kitap tamir görmüş. Kitap sonunda nemlenmiş sayfalar var. Talik yazı ile 10 satır üzerine yazılmıştır.

Arapça-Türkçe bir lügattir. Arapça kelimeler büyük harflerle verilerek harekelenmiş. Kelimeler arasında kırmızı mürekkeple iri noktalar konulmuş. 1a'da mühür tespit ettik. Eserin telif sebebi 1b'de ilk cümlelerde şöyle verilmektedir:

"Vakta kim 'ilm-i lügat 'ilm-i şerif ve mu'temedün 'aleyh olup 'ilm-i dünya ve ahiret ana (...) oldısa dahı ilme talib ve ragib olanlar iktisab-ı kemalat ve tahsil-i makasıdda ana muhtac oldısa diledüm ki lügat-ı 'Arabiden bir lügat cem' idem. Bervech üzerine her talibün matlubuna tenavül asan ve her ragıbın mergubuna ehven ola. Pes sa'y-i beliğ ve cidd-i şedid birle işbu kitap huruf-ı tehecci üzerine cem' ve tertib itdüm. Ahir hakkında her harf için 'ale'l-tertib bab kılup ve her babda ol hakkında her huruf için ale't-tertib fasl kıldum ve her fasılda evvelin maba'ddan dahı i'tibar itdüm."

Daha sonraki sözlerden eserin Mirkatü'l-Lügat diye isimlendirildiğini öğreniyoruz.

Müfid**Abdi Abdurrahman Paşa**

Kayıt numarası: 1580

Sayfa sayısı: 274

Cilt ve yazı ebadı: 20x13, 17x9.5

Cildi kopuk, sırtı meşin bir kitaptır. Son sayfalar sonradan yazılarak tamir görmüş. Yazılar kırmızı çerçeve içine alınmış. Sözbaşları kırmızı mürekkeple yazılmış. 1a'da fihrist var. 2a'da vakıf mührü tespit ettik.

2a ilk satırdan başlayarak şu cümlelerde müellifin Şem'î'nin Pendname şerhinin iyi olmadığını düşündüğünü ve kendisinin bunu daha iyi şerh etme amacıyla Türkçeye tercüme ettiğini tespit ettik:

"ve 'ilm ü fazl ile areste 'akıldarana-yı ruşen-tedbir ve sadakat ve istikamette bi-nazir muhibbü'l-'ulema mürebbiyü'l-füzela (...) Ahmed Ağa (...) daima serhane-i hassa iken bir gün bu za'if nâtuvan ve nahif bi-derman eşşehir bi Abdi Abdurrahman (...) senahanlarına şuruh-ı müttun-ı farisiyyeden istifsar idüp (...) Pend-i 'Attar dahı himmetiyle beyan olaydı ki herkes anda sud-mend olaydı. Zira merhum Şem'i ol risale-i şerifenün şerhine ol kadar ziya verememiş. Pes bu kelam-ı haber-encam ol vacibü'l-ihiramdan gûş idince fevvere-i dil cuş ü huruşa geliüp hakir dahı ol kitab-ı nasihat-nâbin şerh ve beyanına küstâhane va'd idüp (...) ve şerhün ismini Müfid kodum. İmdi müstefid olan ihvandan me'muldur ki sebeb-i şerhi ve şarihi hayır du'adan feramuş buyurmayalar."

Münşeât

Kayıt numarası: 585

Sayfa sayısı: 80

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x14, 16x9

Cildi ve formları sökülmüş bir kitaptır. 59b'ye kadar yazılar kırmızı cetvel içinde yazılmış. Sonu eksiktir. Yazılar sağ üst köşeden başlayıp sol alt köşede son bulacak şekilde yan olarak yazılmış. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış. Kitapta nemlenmiş ve çok yıpranmış sayfalar var. Mektup örnekleri ihtiva eden bir mecmuadır.

İlk mektup "*Mısra'-ı berceste-i nazm-ı kerim Münif Efendiniündür.*" başlığını taşıyor.

Diğer mektupların başlıklardan birkaçını şöyle tespit ettik:

4b'de "Berceste-i nazm-ı kerim Münif Efendi"

5a'da "*Şu'aradan merhum Emiri Çelebinin bazı mükatebeleri*"

5b'de "*Gümüřhane Emini 'Abdurrahman Ağaya tahrir*"

8b'de "*Dürri Efendiye tahrir olunan mektup*"

Son mektup ise 77a'da "*Ragıb Efendi tesvidiyle sahib-i devlet hazretlerinden kaymakam hazretlerine yazılan mektup*" başlığını taşıyor.

Nazm-ı Ferâyiz

Hafız 'Abdullah bin Halil

Kayıt Numarası: 1594/1

Sayfa sayısı: 138

Cilt ve yazı ebadı: 16.2x10.5, 11x5.5

Sırtı bez, siyah mukavva ciltli bir kitaptır. Harekeli nesih bir yazı ile 11 satır üzerine yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple verilmiş. Risale 1b-69b sayfaları arasında yer almaktadır.

8a ilk mısradan eser adı řu mısralarda geçiyor:

"Çü tahrir oldu hoş dürr-i cerayid

Didüm nâmın anun nazm-ı Ferayiz

Emanet eyledim bu gülistanı

Sana ya rab dahı ol bağbanı

Ki şol bir meyve-i nahl-i heves-nak

İde nakd-i vücudın sarf-ı idrak

Ne denlü gonca-i ezharı anun

Var ise göre ol reřk-i cinanın."

Necâtü'l-Garik

Hü dai Aziz Mahmud Efendi

Kayıt numarası: 1557/1

İstinsah tarihi: 1028 H.

Sayfa sayısı: 144

Cilt ve yazı ebadı: 205x14, 170x9.5

Mavi karton ciltlidir. Cilt sırtı siyah bezdir. Yazılar sarı cetveller içinde alınmış. Harekeli nesih ile 15 satır ve çift sütun üzerine yazılmıştır. Yer yer sayfa ortasında tek sütun üzerine yazılmış. Eser 1b-72b sayfaları arasında yer alıyor. Eserin řu mısralarla başladığını tespit ettik:

*“Hüdaya hamd ü minnet evvel ahir
Ki oldur zahır ü batında zahir
Zuhurı perde olmuşdur zuhura
Gözi olan delil ister mi nura”*

Eser şu mısralarla son buluyor:

*“Ey heva-yı nefesine düşmüş gaflet ehli derd-mend
Tut elin bir kamiliün bulmak dilersen dest-res
Bahr-i irfandan yedi derya degül bir katrece
Kanda kaldı ey Hüdayi Nil ü Ceyhun ü Aras.”*

Eserin,1569/1 numaraya kayıtlı ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Risâle-i Ahkâm-ı Mukantarat fi’ş-Şimal

Kayıt numarası: 1922/1

Sayfa sayısı: 50

Cilt ve yazı ebadı: 22.5x15, 16.5x8.5

Sırtı siyah meşin karton ciltli bir kitaptır. Cilt kapağı kopmuş, Kitabın baş kısmı eksiktir. Bozuk bir nesih ile 21 satır üzerine istinsah edilmiştir. Astronomi ile ilgili bilgiler ihtiva eden bir eserdir.

Mevcut ilk sayfada “yedinci bab” başlığı altında şu cümleleri tespit ettik:

”İrtifa’dan dair dahı fazlü’ d-dair bilmesiniün beyanındadır. Dair diyü neharın evvelinden gecene ve dahı neharun ahirine kalana dirler. Fazlü’ d-dair zevale baki kalan dahı zevalden geçene dirler. Pes bunlarun bilmesiniün tariki budur ki hayatı derece-i şems üzerine getirüp merih üzerine çeküp nişanlayasın andan sonra irtifa’ mikdarı mukantaratun evvelinden mukantara sayasın...”

Risale-i Bey’ ü Şera

Hamza Efendi

Kayıt numarası: 884

Sayfa sayısı: 56

Cilt ve yazı ebadı: 21x15, 16x9.5

Sırtı meşin mavi karton ciltli bir kitaptır. Cilt kapakları sökükle durumdadır. Kitap tamir görmüş. Çok nemlenmiş sayfalar var. Yer yer yazılar dağılmış durumdadır. 1a’da mühür, 1b en üstte “vakfü’l-ha Ömer” kaydını tespit ettik. Kayıt

altında ise kırmızı mürekkeple: “*Haza Risale-i Hamza Efendi rahimehü’llah*” ibaresi var.

8. satırda şu cümleleri tespit ettik:

”*Her insana ‘ilm-i halini bilmek ve muktezasını ‘amel itmek farzdur ve dahi i’tikadat babında Türki lisan üzerince risaleler te’lif olunmuşdur. Hususan ki Birgili Muhammed Efendinin (...) Lakin mu’amelat babında bey’ ü şerada ve sair hususda ribadan ve sair fesaddan halas olmak için Türki lisan üzre bir risale-i meşhur ve mütedavil olmadıysa bunun birle ki bu dahi ziyade mühim ve elzem olandandır...*”

Eser şu cümleden sonra dua ile bitiyor:

”*Gayri kitabdan ahz olunmamışdur ki mahalline müracaat itmek murad iden kimseye asan olup şüpheden halas ola.*”

Aynı eserin 887/1 numaraya kayıtlı ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Risâle-i Ta’un

Abdulgani Efendi

Kayıt numarası: 1862/4

Sayfa sayısı: 12

Cilt ve yazı ebadı: 21x15, 13.5x80

Siyah meşin ciltli bir kitap içerisindedir. Kitabın cildi yıpranmış durumdadır. Eser 72b-78b sayfaları arasındadır. Sonu eksiktir. Talik yazı ile 17 satır üzerine yazılmış.

Müellif adı 73a 4. satırda geçiyor:

”*Bu ‘abd-i fakir ‘Abdülgani-i hakir dahi meşahir-i Buhariden birinin Risâle-i Güher makalesini bulup teshilen terceme idüp gayetde ehem ve faidesi e’am olanı silk-i tahrire ve rişte-i (...) çekdüm ve ziyade naks u tebdil u tagyir ile mevki’inde ba’zı tasarrufat dahi vaki’ olmuşdur.*”

Risâle-i Tertib-i Nefs

Kayıt numarası: 1922/2

Sayfa sayısı: 10

Cilt ve yazı ebadı: 22.5x15, 16.5x8.5

Ebru kağıt kaplı karton ciltli bir kitap içerisindedir. Cildi yıpranmış ve söküktür. Kıрма talik ile 17 satır üzerine yazılmış. Namaz vakitlerinin belirlenmesi astronomi ve coğrafya ile ilgili konularda bilgiler ihtiva etmektedir. Manzum bir

eserdir. Kırmızı mürekkeple her beyit kenarına açıklamalar yazılmış. Eser Farsça bir beyitten sonra şöyle başlıyor:

*”ba’d ma’lumun olsun ey şeha
bu risale cem’ olındı nev-zeban
Yek-fasl hem dahı bir hatimedden
İzn-i rabbaniyle İbrahim Edhem didi
Hasbiünallah ve ni’mel müste’an.*

Risâle-i Tıb

Kayıt numarası: 1367/2

Sayfa sayısı: 51

Cilt ve yazı ebadı: 25.5x15.5, 18x7

Ebrulu kağıt kaplı karton ciltli bir mecmua içerisindedir. Cild arka kapağı ortasından tahrip olmuş durumda. Eser mecmuanın ortasında yer alıyor. Başı ve sonu eksik durumdadır. Kitapta kullanılan kağıtların yeşil, sarı, turuncu ve beyaz renklerde olduğunu tespit ettik. Sökük formalar var. Nesih yazı ile 31 satır üzerine yazılmış. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış.

Eserde tespit ettiğimiz birkaç konu başlığı şunlardır:

”Bab-ı sani tedbir-i fusul beyanındadır. Bab-ı salis keyfiyyet-i cima’ ve nef’ ü zararı beyanındadır. Bab-ı rabi’: teşrih-i a’za-yı insani beyanındadır. Bab-ı hamis teşrih-i azm beyanındadır.”

Risâle-i Tıb

Ahi Mehmed Çelebi

Kayıt numarası: 1569/7

Sayfa sayısı: 6

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x13.5, 16.5x7.5

Talik yazı ile 24 satır üzerine çift sütun üzerine istinsah edilmiş manzum bir eserdir. Eser 74a-77a sayfaları arasında yer almaktadır. Kaynaklarda adı Ahmed ve Mahmud olarak da geçen müellifin gerçek adı Mehmettir. Bu yazmanın da üst kısmında: ”Risale-i Tibbu’l-Hekim Ahi Çelebi” başlığını tespit ettik. Eser şu mısralarla başlıyor:

*“Etibbanun budur pend ü kelâmı
Sakın ifratıla yime ta’amı*

*Ki her emrazın aslı çok yimekdür
Gice bi-dar ü gündüz uyumakdur
Sakıngıl çok yimekten her yemişi
Zarardur çok yimek benzi ü dişi”*

Sonu şu dua ile bitiyor:

*“Nasihatname ile bil ki ey can
İlac ile bula derdine derman
Bu nev’ ile cihanda zindeganı
Kim itse görmeye cevri-i cihanı
Yüzüm sürmege geldüm asitane
Kitabumdur şahane ü bahane.”*

Rumûzü’l-Künûz

Şeyh İbn-i İsa

Kayıt numarası: 1567

İstinsah tarihi: 965 H.

Sayfa sayısı: 110

Cilt ve yazı ebadı: 19.5x13, 13.5x7

Ebru kağıt kaplı karton ciltli bir kitaptır. Nemlenmiş sayfalar ve sökükle formalar var. Kitap tamir görmüş. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış. 1b en üstte “*merhum el-hac Fazıl efendi vakfıdır.*” kaydını tespit ettik.

1b 8. Satırdan sonra müellif ve eser adı şu cümlelerde verilmektedir:

”ve bu mezkuratdan sonra Şeyh İbni ‘İsa ki diyar-ı Rumdaki vilayet-i Anadolu da Liva-i Saruhan’da olan kasaba-i Akhisarda piri ve pederi Şeyh Mecdüddin hazretlerinden gördüğü ‘ilm-i Hazret-i İdris nebi (...) ve dahı hazret-i esedü’llahü’l-galib ‘Ali İbni Ebi Talib kavli üzre Cedvel-i Kebirden ve sagirden istihrac idüp namını Rümûzü’l-Künuz virüp ‘aleme yadigar kodum. Bir karnda ki padişah-ı ehl-i İslam devrinde Al-i Osmandan ‘alim ü ‘adil ü ‘akıl ü kamil ehl-i seha ü sahib-i vefa Sultan Süleyman Han Gazi idi. Ve tarih hicret-i nebevi tokuz yüz altmış beşe irüp mübarek receb ayı görünmüş idi.”

Eserin sonunda yine ayrıntılı olarak tarih verilmiş olduğunu tespit ettik. Tarihi olaylara cifer ve ebced hesapları ile işaretler çıkarmak konusunda bilgi verilmektedir. Bursalı Mehmed Tahir müellifin ölümünü 967 Hicri olarak göstermektedir. Bu durumda müellif bu eserini vefatından iki yıl önce yazmış olmalıdır.

Sakk-ı Revi**Hacibzade Mehmed bin Mahmud İstanbuli**

Kayıt numarası: 677

İstinsah tarihi: 1002 H.

Sayfa sayısı: 301

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x14, 15x9

Üstü ebrulu kağıtla kaplı karton ciltlidir. Formalar kısmen sökülmüş. Tamir görmüş bir kitaptır. Kitapta nemlenmiş sayfalar var. Talik yazı ile 23 24 ve 25 arasında değişen satır üzerine yazılmış. Konu ve söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

8 sayfalık bir fihrist yapıldığını tespit ettik. 5b 4. satırda müellif adını tespit ettik.

Eser o gün için yürürlükte olan kanunları ihtiva eden bir hukuk kitabı niteliğindedir.

Suâlât-ı Sûfî ve Cevabâtı Sa'dî

Kayıt numarası: 837/2

İstinsah tarihi: 1210 H.

Sayfa sayısı: 25

Cilt ve yazı ebadı: 19.5x13.5, 16x8

Eser mecmu'anın 62b-75a sayfaları arasındadır. Harekeli nesih ile 15 satır üzerine yazılmış. Yazılar kırmızı mürekkeple cetveller içine alınmış. Sual ve cevap başlıkları altında dini konuların işlendiğini tespit ettik.

Risalenin başında geçen şu cümlelerde eserin sebab-i telifi ve telif tarihi hakkında bilgi edinmekteyiz:

"Sufiye su'aline cevab verile bundan sonra ma'lum olsun ki bu tercümeyi ba'is oldur ki dokuz yüz doksan tarihinde Sultan Murad 'asrında Budin şehrinde medrese köşesinde talib-i 'ulumdan Molla Sa'dî nam bir kamil-i vücud dersiyile makayyed olup kendü halinde otururken bir sufi çıka gelüp selam virüp oturduktan sonra didi kim ey 'arif-i rabbani benim birçok müşkilüm vardur halleyle."

Eserin 520/5 numaraya kayıtlı ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Sübha-i Sıbyan**Feriştehoğlu Abdüllatif bin Abdülaziz**

Kayıt numarası: 1775/5

İstinsah tarihi: 1247 H.

Sayfa sayısı: 40

Cilt ve yazı ebadı: 21x15.5, değişik

Sırtı meşin karton ciltli bir kitaptır. Kitap tamir görmüş. Harekeli nesih ile yazılmış. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır Satır sayıları değişik. Yer yer çift sütun üzerine yazılmış. Başta “Sübha-i Sibyan” iki kelimenin arasına besmele gelecek şekilde yazılmış. Baş tarafı şöyle:

*“Nam-ı hüda zikr idelüm ibtida
Menzil-i maksuda ider reh-nüma
Nam-ı huda olsa esas-ı kelam
Ana binaen ola tamam
Nam-ı huda can-ı dili şad ider
Cümle lügat ehli anı yad ider.”*

Eserin 511/4 numaraya kayıtlı ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Şerh-i Dibace-i Gülistan

Lam‘i Mahmud Çelebi

Kayıt numarası: 351/2

Sayfa sayısı: 44

Cilt ve yazı ebadı: 21x16.5, 15.5x8.5

Ebrulu kağıt kaplı, miklepli karton ciltli bir kitap içerisindedir. Kitap tamir görmüş. Formalar kısmen hafif sökük durumdadır. Talik yazı ile 25 satır üzerine istinsah edilmiştir.

İlk sayfada en üstte kırmızı mürekkeple şu cümle yazılıdır:

“Bu bir nice kelimat u elfaz u elgâtdur ki Gülistan dibacesi şerhinde ki Mevlana Mahmud Lam‘i şerh itmişdür. İntihab olındı.”

Başta ilk cümle şöyledir:

”Mukaddime bilgil ki bu Farisi dili bir zerafet ve letafet üzre vaz’ olunmuş lügatdür.”

Son cümle ise şöyledir:

“Hatime elhamdülillah ki bu şerh-i Dibace-i Gülistan bi ‘avni‘l-melikü‘l-mennan.”

Eserin ikinci bir nüshasının 578/2 numarada kayıtlı olduğunu tespit ettik.

Şerh-i Evrâdü'l-Fethiyye

Kayıt numarası: 380

Sayfa sayısı: 90

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x15, 15.5x9.5

Üstü ebrulu kağıt kaplanmış karton ciltli bir kitaptır. Cilt oldukça yıpranmış ve formları sökük durumdadır. Kitap daha önce tamir görmüş. 1a'da iki, 1b'de bir mühür tespit ettik. Nestalik yazı ile 13 satır üzerine yazılmıştır. Arapça ibarelerin altı kırmızı mürekkeple çizilmiş. İlk sayfada en üstte kitap adı yazılı.

Kitapta ayetlerin tefsirleri ve hadislerin açıklamaları yapılıyor. Virdlerin faziletleri hakkında bilgiler veriliyor. Dini kitaplardan bazı konular naklediliyor. Ayrıca tövbe ve istiğfar konuları işleniyor. Dini nasihatlerin ağırlığı dikkat çekmektedir.

88b 9. Satırda eserin Fetihname-i Kamanıçe'nin şerhi olduğunu şu cümlelerde tespit ettik:

"...vaki' ola. Ya'ni bizi haşreyle anlarun ile rahmetün sebebiyle yahud bizi haşreyle anlarun ile rahmetün mülabis olduğumuz halde (...) ahir-i Şerh-i Evrad-ı Fethiyye tercüme-i bi ibaratü't-Türki nakilen min lügatü'l-Farisi musannifen ileyh ba'zen minel-fevayid ve nebzen minel-'avayid ahkarü'l-'avayid ahkarü'l-'ibad Ebubekir İbnü'l-Hac Yusufü'r-Rühavi gafarallahu leh ve..."

Şerh-i Mu'ammeyât-ı Mir Hüseyin Nişâbü'rî**Sururi Muslihüddin Mustafa bin Şaban**

Kayıt numarası: 175

İstinsah tarihi: 954 H.

Sayfa numarası: 287

Cilt ve yazı ebadı: 21x13.5, 16x7

Ebru kağıt kaplı karton ciltli bir kitaptır. Cildin sırtı kopmuş durumdadır. Formalar sökülmiş. Talik yazı ile 23 satır üzerine yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 1b 8. Satırda Sururi'nin adını ve unvanını, 12. Satırda ise eser adının geçtiğini tespit ettik. Buradaki cümlelerden birkaçı şöyle:

"amma bu bende-i pür-taksir Sururi-i ahkar bundan kasdum talib-i hallak ve iltimas-ı yaran ile Mevlana Cami ol hayr namının fenn-i mu'ammada olan risalesin ve bu san'atdaki makalesin türki dili ile şerh ve beyan ive her ismü istihracın (...) kılmış idi. Anı gören yarandan ve ehl-i dil ihvandın Şerh-i Risale-i Mir Hüseyin'e rağbet ve anın dahı hall-ı beyanına işaret olup hatır-ı fatıra halli müyesser ve dil-i gam-didiye feth-i mukadder olup..."

Ayrıca 1a'da "Şerh-i Mu'ammeyat-ı Mir Hüseyin." Kaydını tespit ettik. Eser şöyle başlıyor:

*"Huda kıldı cihanı çün mu'amma
Kim itdi namı gibi zatın ihfa
'Ulumu eyleyen tahsil ü tekmil
Anı kılmadı tahlil ile teshil"*

Eserin sonunda 954 tarihi var. Buradaki cümlelerde ise Mir Hüseyin'in 904 yılında vefat ettiği bilgisi verilmiş.

Şerh-i Pendname-i 'Attar

Mustafa Şem'î

Kayıt numarası: 485

İstinsah tarihi: 1000 H.

Sayfa sayısı: 156

Cilt ve yazı ebadı: 20x12, 15.5x6.5

Sırtı bez kaplı ebrulu karton ciltli bir kitaptır. Tamir görmüş. Talik yazı ile 17 satır üzerine yazılmıştır. Başlıklar ve Arapça ibareler kırmızı mürekkeple yazılmış. İlk iki sayfadaki yazılar müzehheb cetveller içinde, sonraki sayfalar kırmızı mürekkeple çizilmiş cetveller içindedir.

1b 16. Satırdan başlayarak şu cümleleri tespit ettik:

"Fasl-ı baharda ruz-ı nevrûzdan nişan virür bir gün yârân-ı sâfa ve hallak-ı vefâdan bir ta'ife-i hûb u dil-güşa latif ü ruh-efza bir makamda biribiriyle neşat ü sürur beşâset ü huzur ile mülatefet ü musahabet eylerken 'ilm ü ma'rifetle araste ve zühd ü salahla piraste 'aziz ü dilpesend ü mütaharrem ü ercümend bu hisal-ı hamide ile muttasıf olan 'Ömer bin Hüseyin'dür ki nevâ nam bir latif ü şerif makamdandır peyda ve zahir olmuştur."

Bu sözlerin devamında 2a'da kitabın Attar'ın Pendname adlı eserinin şerhi olduğu bilgi veriliyor.

Müstensih: Mustafa bin Osman Bosnavi

Eserin 1606 numaraya kayıtlı ikinci bir nüshasını tespit ettik.

Şerh-i Vasiyyet-i Birgivi

Şeyh Ali Sadri Konevi

Kayıt numarası: 1599

İstinsah tarihi: 1132H.

Sayfa sayısı: 241

Cilt ve yazı ebadı: 20.5x14, 14x7.5

Sırtı meşin karton ciltlidir. Tamir görmüş bir kitaptır. Formalar sökük bazı sayfalar kopuk durumdadır. Harekeli nesih yazı ile 17 satır üzerine yazılmıştır. Yazı başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış ve yazılar cetveller içine alınmıştır.

İlk iki sayfa müzehhep cetvellidir. 1b'de serlevha yapılmış.

1b 7. satırda sebab-i te'lif var. Müellif Şeyh Ali Sadri burada verdiği bilgilerde Birgivi Efendi'nin yazdığı Vasiyyet'in zor yerlerini şerh etmek amacıyla eseri kaleme aldığını söylemektedir.

Son sayfa 9. satırda şu duayı tespit ettik:

"Cenab-ı rabb-ı gafur vasiat rahmetuhu kulub-ı mü'mininde bu risale-i şerifeye şeref-i rağbet –i halk idüp mucibiyle 'amel itmelerin ihtidaların bu 'abd-i hakire vesile-i fevz ü felah eyleye. Ol ki bu fakire cümle talib-i hak olan ihvan-ı dine mucibiyle 'amel üzere ihtitam müyesser eyleye..."

Bu duadan sonra temme ve 1132 tarihini tespit ettik.

Ayrıca eserin 372/2,839,963,992/1 ve 1980/2 numaralara kayıtlı beş nüshasını daha tespit ettik.

Tâcü't-Tevârih

Hoca Sa'deddin bin Hasan Can

Kayıt numarası: 1366

Sayfa sayısı: 965

Cilt ve yazı ebadı: 25.5x16, 17x11

Kahverengi meşin şemseli ciltli bir kitaptır. Tamir görmüş bir nüshadır. Formalar sökümü bazı sayfalar nemlenmiş durumdadır. Talik yazı ile 28 satır üzerine istinsah edilmiş. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış, yazılar kırmızı cetvel içine alınmıştır. Kitabın sonunda şu duayı tespit ettik:

*"Ne sa'adettür şu bir insan
İlmün enva'ına ola kadir
Geh fîrug ola fenni gahi usul
Ola bunlarda hasılı mahir
Eyleye gönünü ma'arif ile gah
Gah münşi ola gehi şah*

*İlahi bu kitabun sahibini
Sevindiür rahmetünle eyle şad
Yazan miskini dahı
Okıyanı dahı kıl gamdan azad.”*

Müstensih: Muhammed bin Mustafa

Tarih-i Devlet-i Osmaniyye

Musaffa Mustafa Efendi

Kayıt numarası: 885/1

Sayfa sayısı: 124

Cilt ve yazı ebadı: 21x13.5, 14x7.5

Sırtı bez karton ciltli bir mecmua içerisindedir. Kitapta nemlenmiş sayfalar var. Nesih yazı ile 19 satır üzerine, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

1b'de en üstte kırmızı mürekkeple “*Musaffa Mustafa Efendi*” kaydını tespit ettik. Kitabın sonunda bir manzum kısım var. Eser şu mısralarla son bulmaktadır:

*“Ola kat’i misal-i tiğ-i kahhar
Hükm-i tiği-i cihanda ser ta pa
Hüsrev-haver-i ‘aşka serir
Kal’a-i Şamı ta ide teshir
Nice feth-i cedide mazhar ola
Şark ta garb ana musahhar ola
Ta ola sulh u ceng nur u zalam
Ola Hurşid gibi galib-i tam.”*

Tarih-i Taberi Tercümesi (1.Cild)

Ca’fer Muhammed bin Cerirü’t-Taberi

Kayıt numarası: 1415

Sayfa sayısı: 478

Cild ve yazı ebadı: 30x20, 21.5x14

Sırtı bez, ebrulu mukavva ciltli bir kitaptır. İlk yaprak kopmuştur. Geriye kalan parça üzerinde kitap adının son kelimesi “Taberi”yi tespit ettik. Kitap daha önce tamir görmüş. Kaba nesih bir yazı ile 15 satır üzerine istinsah edilmiştir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

2a'da sebep-i telifin devamı olduğu anlaşılan şu cümleleri tespit ettik:

"hidmetleri allah ta'ala anı dünya ve ahiret arzularına ırgürsün şöyle veche buyurdılar ki ol kitab-ı fahir türki dile tercüme olına ki ta ki 'Arab ve 'Acem lügatinde 'aczi olana asan ola.ve ol kitabun nasayihiyle ve meva'iziyle fayide göreler. Eyle olsa bu fakir za'if ol ray-ı cihan-araya imtisal idiüp Allah ta'alanun fazl ü 'inayetine iltica idiüp şuru' eyledüm ki Türkiye döndürem ve anda mezkur olan âyât ve ehâdis ma'nasını elden geldükçe beyan eyleyem. Ümmiddür ki bu kitabun nasayihinden müstefid olan 'azizler bu fakiri dahı hayrıla zıkr ideler. Hak Ta'ala kullarına tevfiik viricidür ve muradlarına ırgüricidür."

Kitabın mevcut son sayfasını son altı satırında da şu cümleleri tespit ettik:

"atını sürdi çünkü Fir'avn deniz içine yürüdi Cebrail ve Mikail ve kalın feriştehler leşkerün yürürlerdi korkup kalanları ve gizlenenleri buldılar.Sordular Fir'avn gitdi siz dahı gitmek gereksüz didiler (...) Fir'avn denizin ol tarafına ki yaklaştı Hazret-i Musa asayla deniz kenarın bir kerre urdı.Hemandem su havadan inüp yirine otırdı. Fir'avnın yegin atı vardı. Diledi kim öte tarafa çıka Cebra'il 'aleyhisselam..."

Kitabın bu cümlelerden sonraki kısmı eksiktir.

Bu eser Ebu Ca'fer Muhammed bin Cerirü't-Taberi isimli Arap bilgininin 30 ciltlik meşhur tarih kitabının bir tercümesidir.

Eserin kütüphanede tespit ettiğimiz cild nüshaları dört büyük kitap halinde istinsah edilmiştir. İlk üçü birer cilt dördüncüsü ise dördüncü ve beşinci ciltlerin bir arada bulunduğu birer kitaptır. Bu eserin 2., 3., 4., ve 5. ciltlerinin künyelerini de kısaca verelim:

Tarih-i Taberi (2.cild),

Kayıt numarası: 1414,

Sayfa sayısı: 407 (Sonu eksik)

Tarih-i Taberi (3.cild),

Kayıt numarası: 1413,

Sayfa sayısı: 379 (Sonu eksik)

Tarih-i Taberi (4.-5.Cildler),

Kayıt numarası: 1490,

İstinsah tarihi 1008 H.,

Sayfa sayısı:484

Tebyînü'l-Harâm

Tarikatçı Emir Şeyh Mustafa bin Abdullah

Kayıt numarası: 545

İstinsah tarihi: 1169 H.

Sayfa sayısı: 176

Cilt ve yazı ebadı: 21.5x16.5, 15x9.5

Karton ciltli bir kitaptır. Kitap cildi yıpranmış ve kopmuş durumdadır. Formaları söküktür. Kitap nesih yazı ile 21 satır üzerine yazılmıştır.

1b yüzünde siyah ve iri harflerle *"Haza Kitab-ı Hamza Efendi"* kaydını tespit ettik. Bu kayıt bir yanlış anlama sonucu yazılmış olmalıdır. Çünkü sebab-i telifte müellif, Hamza Efendi'nin Bey' ü Şera risalesi'nin konusundan bahsetmiş ve daha sonra açık bir şekilde hem kendi adını hem de kitap adını vermiştir. 1b 7. Satırda başlamaktadır:

"Sultan Muhammed Cami'inde müderris-i 'am Tarikatçı Emir demekle ma' ruf bu fakir Şeyh Mustafa eydür Hamza Efendi merhumun Bey' ü Şera risalesinde şerh ve tercüme muhtaç olan mahallini beyan ile üzerine şerh olmak üzere ve mümkün olan mertebesi nice fevayid katmak üzere talebeden ziyade rağbet sebebiyle maksuda şuruh olındı. İtmam müyesser oldukda Tebyinü'l-Haram ismiyle tesmiye olunmak elyak görildi."